

JACEK WIESIOŁOWSKI

DAR KSIĄŻKOWY ŁUKASZA DAJEWSKIEGO DLA KOLEGIATY  
MARII MAGDALENY W POZNANIU — 1740 R.

Niski stan kultury w Polsce w czasach saskich stanowi jeden z pewników w dziejach kultury polskiej. Ocena ta pozostaje ogólnie nadal słuszna, jednakże w ostatnich latach rozpoczęto poszukiwanie tych znamion okresu saskiego, które pozwalają na zrozumienie, jak doszło do wyjścia z saskiego marazmu i szybkiego adaptowania dla potrzeb kraju haseł Oświecenia. Badania te kierowane są głównie przez historyków nauki i oświaty starających się znaleźć w systemie nauczania i nauki zwiastuny nowej epoki. W sukurs idą im badania historyków myśli politycznej, dla których bodźcem stały się pisma Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego oraz ludzi z grupującej się wokół nich elity myśli politycznej. Również pewne inne elementy kultury można-władczej — mecenat nad teatrem czy twórczość literacka w rodzinach magnackich — stanowią czynnik ważny dla późniejszego rozwoju polskiego Oświecenia.

Podobne elementy postępowe dadzą się też niewątpliwie odnaleźć w innych dziedzinach kultury, nie stanowiły w nich jednak czynnika, który by mógł decydująco wpłynąć na zmianę konglomeratu kulturowego, będącego mieszaniną sarmatyzmu — elementów rodzimych kultury szlacheckiej, związanych ze specyficznymi polskimi formami ustrojowymi — i ortodoksyjnego katolicyzmu podanego w jezuickiej frazeologii, modelu kultury wkraczającego w skali całej Europy w okres kryzysu.

Uwagi o stanie kultury polskiej odnoszą się w równym stopniu do kultury Wielkopolski i Poznania. Zwrócić jednak trzeba uwagę, że kultura na tych terenach nie zdołała wyrównać strat poniesionych w czasie najazdu szwedzkiego -Potopu- gdy wkroczyła w okres saski, oraz że dodatkowe straty poniosła w okresie wojny północnej. Zubożenie miasta i mieszczaństwa poznańskiego było czynnikiem przesądzającym o prowincjonalizmie kultury. Niski poziom ekonomiczny Poznania miał swe dalsze skutki w pauperyzacji kleru poznań-

skiego, parafialnego i zakonnego, co z kolei ponownie odbijało się ujemnie na poziomie kultury w mieście.

Doskonałą ilustracją stanu zamożności mieszczan poznańskich są wydane przez J. Bursztę i Cz. Łuczaka osiemnastowieczne inwentarze mieszczan poznańskich. Również zestawienie zawartych w nich wykazów książek odbija bardzo precyzyjnie proces odbudowy stanu mieszczańskiego po wojnach z początku wieku oraz ożywienie kulturalne wśród mieszczan wynikające z polepszenia się stanu miasta. W latach 1700 - 1720 w inwentarzach znajdujemy zwykle wykazy kilku bądź kilkunastu posiadanych książek, kilka nieco większych księgozbiorów powiększają broszury dewocyjne<sup>1</sup>. Następne dziesięciolecie przynosi już duży i wartościowy księgozbiór ławnika Jana Eyberle (1722 r. — 65 książek)<sup>2</sup>, w latach trzydziestych mamy już kilka kilkunastu woluminowych zbiorów — piwowara Franciszka Czochozna (1731 r. — 31 książek)<sup>3</sup>, piwowara i rajcy Wojciecha Benedykta Czałczyńskiego (1731 r. — 87 książek)<sup>4</sup>, kupca Jana Chrystiana Gotza (1732 r. — 50 książek)<sup>5</sup>, kupca sukienego Franciszka Pathuna (1735 r. — 51 książek)<sup>6</sup>, siodlarza Jana Gotfryda Luce (1737 r. — 32 książki)<sup>7</sup> przy czym księgozbiory Czochozna, Czałczyńskiego i Pathuna są starannie zestawione. W latach czterdziestych duży księgozbiór posiada kupiec Lang (1747 r. — 90 książek)<sup>8</sup>. Druga połowa XVIII w. prócz dalszych kilkunastu woluminowych biblioteczek przynosi księgozbiory przekraczające setkę pozycji, jak starannie zestawiony zbiór 181 książek poznańskiego patrycjusza Sebastiana Bruchnickiego (1769)<sup>9</sup> czy 184 księgi żydowskiego lekarza doktora Seligmana (1787)<sup>10</sup>.

Zestawienie to wykazuje, że w latach trzydziestych — czterdziestych XVIII wieku dokonała się odbudowa pewnej ilości księgozbiorów mieszczańskich Poznania. Daty te są o tyle interesujące, że równolegle w skali kraju notujemy znaczne ożywienie się literatury politycznej zmierzającej do reformy państwa. Te oznaki przewycięzania kryzysu kulturalnego w połowie czasów saskich zasługują na baczniejszą uwagę, zwłaszcza że dotąd nie próbowano rehabilitacji kultury polskiej — a nie czasów saskich — w I poł. XVIII w. ze strony badaczy kultury książkowej.

Do zachowanych inwentarzy bibliotek poznańskich należy pochodzący

<sup>1</sup> *Inwentarze mieszczańskie z wieku XVIII z ksiąg miejskich i grodzkich Poznania*. T. 1. Poznań 1962 s. 17 - 18, 31, 40 - 41, 42 - 43, 49 - 50, 56, 83, 90 - 91, 104, 109 - 110.

<sup>2</sup> *Op. cit.* s. 186 - 188.

<sup>3</sup> *Op. cit.* s. 213 - 214.

<sup>4</sup> *Op. cit.* s. 215 - 219.

<sup>5</sup> *Op. cit.* s. 224 - 226.

<sup>6</sup> *Op. cit.* s. 240 - 243.

<sup>7</sup> *Op. cit.* s. 266.

<sup>8</sup> *Op. cit.* s. 342 - 345.

<sup>9</sup> *Op. cit.* t. II Poznań 1965 s. 75 - 82.

<sup>10</sup> *Op. cit.* s. 245 — brak inwentarza książek.

z początku 1741 r. inwentarz biblioteki Łukasza Dajewskiego, proboszcza kolegiaty Marii Magdaleny w Poznaniu [BK 123]. Posiadacz księgozbioru wywodził się z kręgu wyższego kleru poznańskiego. Z pochodzenia był prawdopodobnie mieszczaninem z Koźmina<sup>11</sup>. Do prałatury fary poznańskiej doszedł przez notariat w konsystorzu poznańskim, plebanie przy kościele św. Wojciecha w Poznaniu i kanonikat w Łęczycy. Jako wieloletni proboszcz kościoła św. Wojciecha (1711 - 1739) dał się poznać jako dobry gospodarz, który wystarał się o potwierdzenie przywilejów przez króla Augusta II w 1725 r. W kwietniu 1722 zorganizował tygodniowe obchody 500-lecia parafii św. Wojciecha<sup>12</sup>. Potem został jeszcze kanonikiem kolegiaty NMP w Poznaniu oraz dziekanem foralnym miasta. Proboszczem farnym został 9 stycznia 1739 r. po wieloletnim proboszczu, kanoniku gnieźnieńskim i poznańskim Wojciechu Waśniewicz, doktorze filozofii, praw i medycyny<sup>13</sup>. O wykształceniu Dajewskiego nie posiadamy wiadomości. Wkrótce po objęciu stanowiska w farze 17 grudnia 1740 r. przekazał swój księgozbiór na rzecz kolegiaty. Akt przejścia zbioru oblatowany został w aktach kapituły kolegiackiej.

Biblioteka przy farze poznańskiej istniała już w XV wieku. Nad zakrystią znajdowała się kaplica zbudowana przez Małgorzatę Jasińską po pożarze kościoła w 1447 r., w której miała swe pomieszczenie biblioteka<sup>14</sup>. Wiadomo, że część biblioteki farniej została w 1605 r. przekazana przez biskupa Wawrzyńca Goślickiego jezuitom poznańskim<sup>15</sup>. Prawdopodobnie pozostała część biblioteki spłonęła w czasie pożaru kościoła w 1657 r., w tymże czasie książki z biblioteki jezuickiej zostały zagrabione przez Szwedów. O rekonstrukcji biblioteki w odbudowanym po pożarze kościele nie mamy wiadomości. Możliwe, że dopiero dar Łukasza Dajewskiego miał stworzyć podwaliny pod rozwój dotąd wegetującej biblioteki. W każdym razie w aktach kapituły kolegiackiej po najeździe szwedzkim aż do daru Dajewskiego nie znajdują się notatki o przekazaniu książek na rzecz kolegiaty ani o sprawach biblioteki. Na uwagę zasługuje też fakt, że w przeciwieństwie do typowego przekazywania biblioteki instytucji kościelnej drogą zapisu testamentowego Dajewski przekazał swe książki za życia po awansie na stanowisko proboszcza kolegiaty.

Anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo primo die 17 mensis Januarii, nos infrascripti a venerabili capitulo divae Mariae Magdalenae Posnaniensis ad conficiendum regestrum librorum a perillustrissimo reveren-

<sup>11</sup> Archiwum Metropolitalne, Poznań, klasztory, dominikanie poznańscy B. 2, k.; WAP Poznań, akta klasztorne, Poznań — dominikanie, Dissoluta XII k.

<sup>12</sup> Marian J. Mika: *Kiedy powstał kościół św. Wojciecha w Poznaniu?* „Kronika m. Poznania” 18: 1945 nr 2 s. 16 - 17.

<sup>13</sup> J. Nowacki: *Archidiecezja poznańska*. Poznań 1964 t. 2 s. 610.

<sup>14</sup> *Op. cit.* s. 608.

<sup>15</sup> J. Łukasiewicz: *Obraz historyczno-statystyczny miasta Poznania*. T. 2. Poznań 1838 s. 116 - 117.

dissimo domino eiusdem divae Mariae Magdalenae Posnaniensis praeposito supraexpresso venerabili capitulo in perpetuo gratiose donatorum et capituliter sub die 17 mensis 9bris anno immediatae preterito, scilicet millesimo septuagesimo quadragésimo, resignatorum et pie ablatorum, deputati commissarii nostris in personis ad domum praepositurae condescendimus ibidem que existentes de consensu speciali et in praesentia supradicti perillustris et reverendissimi praepositi benefactoris gratiosissimi libros omnes et singulos eiusdem perillustris domini praepositi proprios de tenore tali, qui sequitur, connotavimus et conscripsimus et quidem<sup>16</sup>:

- 1<sup>mo</sup> Baguła liber alias admiranda orbis Christiani.  
Autor i szczegóły typograficzne niustalone.
- 2<sup>do</sup> Biblia idiomate Polonico scripta seu impressa.  
Szczegóły typograficzne niustalone.
- 3<sup>tio</sup> Thomus primus reverendissimi Zalasowski.  
Mikołaj Zalasowski, Ius Regni Poloniae, Poznań, druk. Akademii 1699  
E. XXXIV, 120 - 121
- 4<sup>to</sup> Thomus secundus eius[dem] reverendissimi Zalasowski.  
Mikołaj Zalasowski, Ius Regni Poloniae, Poznań, druk. Akademii 1702, E.jw.
- 5<sup>to</sup> Dictionarium Latinum in folio.  
Autor i szczegóły typograficzne niustalone, prawdopodobnie jednak Ambrosius Calepinus, Dictionarium Latinum, wyd. wielokrotnie od pocz. XVI w.
- 6<sup>to</sup> Pars aestiva concionum reverendi patris Makowski.  
Szymon Stanisław Makowski, Pars aestiva concionum dominicalium, Kraków, Schedel 1675 lub Pars aestiva concionum pro festivitatibus, Kraków, dziedz. Ł. Kupisza 1665.  
E. XXII, 59 - 60
- 7<sup>mo</sup> Statuta Herburti.  
Jan Herbut, Statuta Regni Poloniae in ordinem alphabeti digesta, Kraków, Ł. Andrzejowy 1563, 1566; Zamość, M. Leński 1597; Gdańsk, E. J. Waessberge 1613, 1963; Gdańsk, B. Andree 1620.  
E. XVIII, 131 - 133
- 8<sup>vo</sup> Deus homo seu incarnatio Verbi Divini et excellentia Mariae reverendi patris Miaskowski Societatis Jesu.  
Adrian Miaskowski, Deus homo, Praga, Jezuici, 1728.  
E. XXII, 323
- 9<sup>no</sup> Tractatus de fine ultimo eiusdem reverendi patris Miaskowski Societatis Jesu.  
Adrian Miaskowski, Tractatus de fine ultimo et beatudine creature, Poznań, Jezuici, 1731.  
E. XXII, 324
- 10<sup>mo</sup> Variarum concionarum panegiricum opus.  
Tytuł niezidentyfikowany, prawdopodobnie klocek panegiryków.
- 11<sup>mo</sup> Drexelius in folio.  
Tytuł niezidentyfikowany, w formacie tym wydano szereg pism jezuity Jeremiasza Drexeliusza.

<sup>16</sup> Tekst inwentarza ksiąg Dajewskiego zamieszczono in extenso. (Alfabetyczny spis książek — na końcu pracy). Oryginał zniekształcał często formy nazwisk autorów i tytuły książek. W przypadku odnalezienia pozycji w bibliografiach Estreichera i Jöchera podawano poprawny zapis bibliograficzny.

- 12<sup>mo</sup> *Adventale sancti Bernardi.*  
Tytuł niezidentyfikowany.
- 13<sup>tio</sup> *Veredicus Christianus.*  
Joannes David, *Veredicus Christianus*, Antwerpia 1601. Jöcher II, 50
- 14<sup>to</sup> *Speculum Exemplorum liber.*  
Joannes Maior S. J., *Magnum speculum exemplorum*, Douay 1603 i późniejsze wydania. Jöcher III, 56
- 15<sup>to</sup> *Młot na czarownice.*  
Sprenger J., Institor H. *Malleus maleficarum*, 1489. W 1614 ukazało się polskie tłumaczenie tego dzieła dominikanów niemieckich pt. „Młot na czarownice” tłumaczenie St. Ząbkowica. E. XXIX, 142; Jöcher IV, 758 - 759
- 16<sup>to</sup> *Myśl dobra.*  
Luis de Ponte, *Sposób krótki, łączny i pewny do zbawienia*, nazwany. *Myśl dobra*, Poznań 1728 E. XXV, 61
- 17<sup>mo</sup> *Biblia Latina.*  
Wydanie niezidentyfikowane.
- 18<sup>vo</sup> *Apologia contra acatholicos alias dissidentes.*  
Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane.
- 19<sup>no</sup> *Batherus [.] Josephi Ricci de bellis Germanicis.*  
Josophus Ricci, *De bellis Germanicis*, Wenecja 1648, 1649, Kolonia 1650, Amsterdam 1654, Rotterdam 1656, Nimwegen 1659. Jöcher III, 2068; X, 2011
- 20<sup>mo</sup> *Disputationes R. P. Miaskowski S.J.*  
Adrian Miaskowski, *Angeli theologiae propugnati... disputationes sex*, Poznań, Jezuici 1730, 1732; albo *Deus in essentia unus in personis trinus sex disputationibus...*, Praga, Jezuici 1723; albo *Disputatio de Dei Marte Virgine Maria*, Praga, Jezuici 1728; lub *Introductio in ... Aristotelis philosophiam... Tribus disputationibus...* E. XXII, 322 - 323
- 21<sup>mo</sup> *Pontificale Romanum.*  
Wydawane wielokrotnie np. Rzym 1595 i późniejsze wydania.
- 22<sup>do</sup> *Poleanthea Marianna [.]*  
Hippolitus Marracius, *Polyantea Mariana*, Kolonia 1683 Jöcher III, 205
- 23<sup>tio</sup> *Hortus pastorum Marchantii.*  
Jacob Marchant, *Hortus pastorum*, Kolonia 1652, 1658, 1668, Leyda 1689 Jöcher III, 142; VIII, 653
- 24<sup>to</sup> *Concordia Bibliorum.*  
Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane, konkordancje biblijne wydawane od XV w.
- 25<sup>to</sup> *Liber Nicolai Tuderski [.]*  
Prawdopodobnie jakieś dzieło Panormity — Nicolaus de Tudeschi. Autor Mikołaj Tuderski skądinąd nieznan.
- 26<sup>to</sup> *Thesaurus Gavanti.*  
Bartholomeo Gavanti, *Thesaurus sacrorum rituum sive commentarium in rubricas missalis et breviarii Romani*, Lyon 1669 i wydania późniejsze. Jöcher II, 881
- 27<sup>mo</sup> *Metropolita Pragensis.*  
Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane.
- 28<sup>vo</sup> *Nucleus ex Bessanis conceptibus.*

- Nucleus Coppensteinius ex conceptibus Petri Bessei, Moguncja 1615, Wenecja 1619  
Jöcher I, 1050
- 29<sup>no</sup> Speculum astrologiae.  
Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane.
- 30<sup>mo</sup> R. P. Joannis Busei S.J. de statu hominum.  
Joannes Bussaeus, De statibus hominum, Moguncja 1613 Jöcher I, 1508
- 31<sup>mo</sup> Martini Cromeri liber.  
Tytuł i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane.
- 32<sup>do</sup> De iure et justitia R. P. Młodzianowski.  
Tomasz Młodzianowski, Praelectiones theologicae de iure et iusticia, Moguncja i Gdańsk, S. Beckenstein 1682; Lwów Jezuici 1667 E. XXII, 454 - 455
- 33<sup>tio</sup> Caroli Molinei thomus tercius.  
Carolus Molineus, Opera, tomus tercius, Paryż 1657 Jöcher VIII, 1929
- 34<sup>to</sup> Josephi Rycii.  
Josephus Ricci, Narraciones rerum Italicarum ab anno 1613 ad 1653, Wenecja 1655.  
Mniej prawdopodobne Conciones militares et senatorias, Wenecja 1655  
Jöcher III, 2068, X, 2011
- 35<sup>to</sup> Goffret seu Jerozolima wyzwolona.  
Torquato Tasso, Goffred albo Jerozolima wyzwolona, tłum. P. Kochanowskiego, Kraków, F. Cezary, 1618, 1651, 1687 E. XXXI, 57
- 36<sup>to</sup> Relacya assyska.  
Ludwik Elbing, Relacja o wielkiej świątnicy albo bazylice assyjskiej, Kraków, J. Matyaszkiewicz 1727 E. XVI, 33
- 37<sup>mo</sup> Exhortationes monasticae.  
Autor i szczegóły wydawnicze nieustalone.
- 38<sup>vo</sup> Christophori Juchiner Exhortationes matrimoniales.  
Szczegóły wydawnicze nieustalone. Autor skądinąd nieznan.
- 39<sup>no</sup> Operae horarum sive meditationes historicae.  
Autor i szczegóły wydawnicze nieustalone.
- 40<sup>mo</sup> Didaci Stellae de contemptu mundi.  
Diego Estella, De contemnendis mundi vanitatibus, Kolonia 1585 i wydania późniejsze. Enc. kośc. XXVI, 544
- 41<sup>mo</sup> Lilium paradisi coelestis sancti Josephi reverendi patris Georgii Wanecht S.J.  
Szczegóły wydawnicze nieustalone. Autor skądinąd nieznan.
- 42<sup>do</sup> Unius necesarii opus R. P. Benedicti Rogacerii S.J. pars tertia.  
Benedictus Rogacci, Unius necessarium, Praga, Jezuici 1721 Jöcher 6
- 43<sup>tio</sup> Cornelii Jansenii Speculum peccatorum.  
Szczegóły wydawnicze nieustalone.
- 44<sup>to</sup> Febraurius Bohemiae.  
Autor i szczegóły wydawnicze nieustalone.
- 45<sup>to</sup> Sinodus Szembeciana.  
Krzysztof Antoni Szembek, Synodus diocesana Posnaniensis... Varsaviae... celebrata, a. D.MDCCXX... Warszawa, Pijarzy 1720 E. XXX, 253
- 46<sup>to</sup> Justi Lipsii Monita et exempla politica.  
Justus Lipsius, Monita et exempla politica, Antwerpia 1605, 1625 Jöcher VII, 1935

47<sup>mo</sup> *Simbola meditatio seu vita Christi Thomae Treteri.*

Tomasz Treter, *Symbolica vitae Christi meditatio*, Braniewo, G. Schonfels 1612  
E. XXXI, 315

48<sup>vo</sup> *Reinoldi Heydensteini de bello Moscovitico.*

Reinhold Heidenstein, *De bello Moscovitico commentariorum libri sex*, Kraków, Łazarz, 1584, Bazylea 1588  
E. XVIII, 80

49<sup>no</sup> *Sex alae Seraficae divi Bonaventurae.*

*Sex alae Seraficae divi Bonaventurae*, b. m. 1699, Warszawa, b, dr, 1703, Warszawa, Pijarzy 1721, 1723  
E. XIII, 250

50<sup>mo</sup> *Martini Sentivanii.*

Autorem jest Martin Szent-ivany. Być może *Curiosora et selectiora variorum sententiarum miscelanea* 1697.  
Jöcher IV, 976

51<sup>mo</sup> *Lazari Svendii Secreta.*

Szczegóły wydawnicze nieustalone. Autorem jest Lazaro Svendi, przypuszczalnie chodzi tu o jakiś traktat przeciw Turkom.

52<sup>do</sup> *Processus de immutatione status Monasteriorum Ordinis Sacri Cisterciensis.*

Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane.

53<sup>to</sup> *Conciones Ludovivi Granatensis.*

Ludovicus de Granada, *Conciones de tempore lub Conciones de sanctis*. Jöcher II, 2583

54<sup>to</sup> *Controversia generalia de summo pontifice.*

Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane.

55<sup>to</sup> *Conciones de sanctis.*

Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane. Przy popularności tytułu brak danych identyfikacyjnych.

56<sup>to</sup> *Itinerarium Italiae.*

Andreas Schott, *Itinerarium Italiae*, Amsterdam 1655 lub inne wydawnictwo np. *Itinerarium Italiae totius*, Kolonia 1602  
Jöcher IV, 339 - 340

57<sup>to</sup> *Unius necesarii pars secunda.*

Benedictus Rogacci, *Unius necessarium*, Praga, Jezuici 1721 por. 42, 88.

58<sup>vo</sup> *Conciones evangelicae.*

Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane. Przy popularności tytułu brak danych identyfikacyjnych.

59<sup>no</sup> *Atrium Sapientiae.*

Antoni Świerczyński S. J., *Atrium sapientiae apertum*, Lwów, Jezuici 1716  
E. XXX, 103

60<sup>mo</sup> *Immunitas ecclesiastica R. P. Głowacki.*

Ignacy Głowacki S. J., *Gladius evaginatus pro defensione immunitatis ecclesiasticae*, Kalisz, Jezuici 1725. Tegoż autora *Immunitas ecclesiastica* wyszła w Kaliszu u jezuitów dopiero w 1758 r.  
E. XVII, 190

61<sup>mo</sup> *Dionisii Halicarnasei Scripta historica et rethorica.*

Dionisii Halicarnassei, *Scripta que extant omnia et historica et ecclesiastica*, Frankfurt 1586, Hanover 1615, Lipsk 1691 i inne.  
Jöcher II, 141

62<sup>do</sup> *Concilium Tridentinum.*

*Concilium Tridentinum sub Paulo III, Julio III et Pio IV... celebratum*, Kolonia 1564 i późniejsze wydania.

63<sup>to</sup> *Lucae de Linda descriptio orbis et omnium rerum publicarum.*

- Lucas de Linda [z Gdańska], *Descriptio orbis*, Jena 1620, Leyda 1655, Amsterdam 1655, Jena 1670 E. XXI, 283 - 284
- 64<sup>to</sup> *Aeterna felicitas sanctorum Dalarmini* [!].  
Franciszek Robert Bellarmin, S.J., *De aeterna felicitate sanctorum*, Antwerpia 1615  
Jöcher I, 933
- 65<sup>to</sup> *Obserwancya obyczajów polskich*.  
Szymon Starowolski, *Reformacya obyczajów polskich*, bm ca 1650, 1655, Warszawa, Pijarzy 1692 E. XXIX, 203 - 204
- 66<sup>to</sup> *Dominicales Conciones*.  
Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane. Przy popularności tytułu brak szczegółów identyfikacyjnych.
- 67<sup>mo</sup> *Elementa ethicae Philippi Melan* [!].  
Filip Melanchton, *Ethicae doctrinae elementa et enarratio*, Wittemberga 1550, 1560, 1575, 1586, Strassburg 1535, Wittemberga 1545 Jöcher VIII, 1315
- 68<sup>vo</sup> *Promptuarium morale in dominicas*.  
Prawdopodobnie Thomas Stapleton, *Promptuarium morale super evangelia dominicalia totius anni*, Antwerpia 1593, Lyon 1594 Jöcher IV, 779
- 69<sup>no</sup> *Illustres umbre R. P. Wieruszewski S.J.*  
Kazimierz Wieruszewski, *Illustres umbrae*, Poznań, Jezuici 1719, Praga, Jezuici 1737  
E. XXXII, 479 - 480
- 70<sup>mo</sup> *Theatrum politicum*.  
Ambrosius Martinus, *Theatrum politicum*, Gdańsk 1645, 1655, Norymberga 1684, Kolonia 1694 Jöcher ó
- 71<sup>mo</sup> *Jura imperii Romani*.  
Autor i szczegóły wydawnicze niezidentyfikowane.
- 72<sup>mo</sup> *Mundus Imperiorum*.  
Guido de Brueqs, *Mundus imperiorum sive relationes de precipuis mundi imperi, regnis et dinastiis*, Kolonia 1598, Ursel 1603 Jöcher ó
- 73<sup>tio</sup> *Gentacula novi testamenti*.  
Autor i szczegóły wydawnicze nieustalone.
- 74<sup>to</sup> *Soliloquia Christiana R. P. Tylkowski*.  
Wojciech Tylkowski S.J., *Soliloquia Christiana*, Oliwa, G. F. Fritsch 1680, Poznań, Jezuici 1694 i b.d., Kalisz, Jezuici 1699, Nysa, J. Schlögel 1713, Frankfurt, J. Ch. Baierlein 1719, 1731, 1739 E. XXXI, 470 - 471
- 75<sup>to</sup> *Contractus in genere et specie Godefrydi Stecher*.  
Szczegóły typograficzne nieustalone. Autor skądinąd nieznan.
- 76<sup>to</sup> *Africae descriptio*.  
Joannes Leonius Africanus, *Africae descriptio IX libris absoluta*, Lejda 1632  
Jöcher ó
- 77<sup>mo</sup> *Busii de jure*.  
Może Christianus Bussio, *Disputationes de iure praeceptorum...vota*, Frankfurt 1685  
Jöcher ó
- 78<sup>vo</sup> *Collecta in Apocalipsim*.  
Autor i szczegóły wydawnicze nieustalone.
- 79<sup>no</sup> *Regale sacerdotium Besei*.  
Pierre Bessaesus, *Regale sacerdotium*, Kolonia 1615, Wenecja 1615 Jöcher I, 1051

80<sup>mo</sup> *Primatus sancti Petri et successorum eius.*

Franciszek Agricola, *Tractatus de primatu s. Petri Apostoli et successorum eius*, Kolonia 1599 Jöcher I, 149

81<sup>mo</sup> *Nova Gigantomachia.*

Augustyn Kordecki, *Nova Gigantomachia*, Kraków, wd. F. Cezarego 1657, Częstochowa, Paulini 1694, 1717, E. XX, 87 - 88

82<sup>do</sup> *Rozmowa Artaxessa i Ewandra.*

Stanisław Herakliusz Lubomirski, *Rozmowy Artaxessa y Ewandra*, b.m. 1683, Warszawa, Pijarzy 1694, Częstochowa, Paulini 1708, 1718, 1734 E. XXI, 474 - 475

83<sup>tio</sup> *Bonacina.*

Martinus Bonacina, prawdopodobnie *Opera*, Lejda, 1627 - 1639, albo *Compendium*, Lejda 1628 lub *Theologia moralis* Lejda 1630 i późniejsze wydania. Jöcher I, 1214

84<sup>to</sup> *Daniel Thobias Drexelli.*

Jeremias Drexeliusz S.J., *Daniel prophetarum princeps*, Antwerpia 1641, Monachium 1640 i wielokrotnie; *Thobias morali doctrina illustratus*, Monachium 1641, Antwerpia 1642 i wielokrotnie. Jöcher II, 218 - 219

85<sup>to</sup> *Arithmetica curiosa.*

Wojciech Tylkowski S.J., *Arithmetica curiosa*, Kraków, S. Piotrkowczyk, 1668, Oliwa, J. J. Textor 1689 E. XXXI, 453 - 454

86<sup>to</sup> *Nemesis Caroli imperatoris.*

Jerzy Rem, *Nemesis Carolina*, D. Karoli V imperatoris... *leges capitales*, Poznań, A. Laktański 1688. Wcześniejsze wydania zagraniczne i tłumaczenia niemieckie 1594, 1600, 1604 E. XXVI, 244

87<sup>mo</sup> *Parochialis obediens.*

Bonaventura Basscan, *Parochianus obediens*, Poznań, A. Regulus 1647 E. XII, 404

88<sup>vo</sup> *Unius necessarij pars prima.*

Benedictus Rogacci, *Unius necessarium*, Por. 42, 57, Praga Jezuici 1721 por. nr 42

89<sup>no</sup> *Meditationes sancti Augustini.*

Wydawane wielokrotnie od XV w.

90<sup>mo</sup> *Divus Plato.*

Tytuł i szczegóły wydawnicze nieustalone, może *Opera* wydawane wielokrotnie od XV w.

91<sup>mo</sup> *Tribunal Christi Drexelii.*

Jeremias Drexeliusz S.J., *Tribunal Christi*, Monachium 1625 i wyd. późniejsze. Jöcher II, 218

92<sup>do</sup> *Augustini, Anselmi, Bernardis [!] Meditationes.*

Divi Aurelii Augustini *Meditationes*, soliloquia et manuale, *Meditationes*... b. Anselmi, ... divi Bernardi..., Duaci 1610 i wydania późniejsze mn. Praga, Jezuici 1716

93<sup>tio</sup> *Paradisus animae christianae.*

Jacobus Merlo, *Paradisus animae christianae*, Gdańsk, Ae. J. a Waesberge 1683 E. XXII, 302 - 303

94<sup>to</sup> *Alphabetum Christi.*

Autor i szczegóły wydawnicze nieustalone.

95<sup>to</sup> *Vincentii Broni [!] Meditationes.*

Vincentius Bruni, *Meditationes in passione et in resurrectione Jesu Christi*, Wenecja 1588, Kolonia 1613 Jöcher I, 1435

96<sup>to</sup> Busembau [!].

Hermanus Busembaum S.J., *Medulla theologie moralis*, Münster 1650 i wydania późniejsze mn. Praga, Jezuici 1696, 1710, 1726, Lublin 1655, Gdańsk 1693

Jöcher I, 1514

97<sup>mo</sup> Lipsii Monita.

Justus Lipsius, *Monita et exempla politica*, Antwerpia 1605 i wyd. późniejsze por. nr 46

98<sup>vo</sup> Considerationes in dominica [!] R. P. Gaspari Družbicki S.J.

Antoni Kasper Družbicki, *In dominicas totius anni considerationes* Kalisz, Jezuici 1679, 1684

E. XV, 333 - 334

99<sup>no</sup> De sacramentis liber.

Autor i szczegóły wydawnicze nieustalone.

100<sup>mo</sup> Vivifica passio Christi historica.

Jan Leopolda, *Vivificae passionis Christi historica explanatio*, Kraków, Ungler 1537, 1538

E. XXI, 183 - 184

Item książki u IchMci Księdza Mateusza Kociałkiewicza numero trzy to jest:

## [101 - 102] dwie Daleminecow

Autor i szczegóły wydawnicze nieustalone.

## [103] trzecia Labata

Franciscus Labatha, S.J., *Thesaurus moralis*, Antwerpia 1652, Kolonia 1652

Jöcher II, 2195, VII, 1005

W Głuszynie u IchMciów Księży:

## [104] Rota

Może zbiór typu *Decisiones Rotae Romanae*.

## [105] Item Paleti

Autorem być może jest Augustinus Paolettus. Brak danych do ustalenia tytułu.

## [106] item Berkowski Nucleus Cathechisticus

Prawdopodobnie klocek złożony z druku Fabiana Birkowskiego, słynnego panegirysty i kaznodzieji dominikańskiego oraz Bernardinus Mercator, *Nucleus catheticus*, Kolonia 1692, 1713

## [107] item sanctus Bernardus seu pocius Conciones Bernardina

Szczegóły wydawnicze nieustalone.

## [108] item Faber

prawdopodobnie Jan Faber, *Conciones*, Kolonia 1678, 1659 autorów tego nazwiska było jednak wielu.

Jöcher II, 460 - 474

## [109] item Starowolski

Szymon Starowolski, tytuł i szczegóły wydawnicze nieustalone. E. XXIX, 186 - 215

## [110] item Bzovius

Abraham Bzowski, tytuł i szczegóły wydawnicze nieustalone. E. XIII, 492 - 501

U świętego Wojciecha:

## [111] Loner alias Bibliotheca eius

Tobias Lonher, *Auctarium bibliothecae manualis concionatoriae*, Dillingen 1691  
 [...] Post cuius registri conscriptionem et eiusdem confutationem ob maiorem fidem et auctoritatem manibus nostris subscribimus anno die et mense quibus supra. Jacobus Tuskowski canonicus quam commissarius deputatus mppa. Joannes Świecimski canonicus deputatus et procurator mppa.

Productum in capitulo par Illoes dominos suprascriptos canonicos ac a capitulo deputatos die 10 mensis Februarii anno Domini 1741. Joannes Kanicki s. M. Magdalenae Poznaniensis canonicus quam secretarius.

Powyższy akt przejścia ksiązek Łukasza Dajewskiego zachował się w protokółarzu obrad kapituły kolegiaty Marii Magdaleny w Poznaniu nabytym od Lissnera w 1846 r. przez Tytusa Działyńskiego, stanowiącym rękopis BK 123 na s. 334 - 339.

Sposób powstania aktu wyjaśnia wiele braków spisu, który nie był inwentarzem biblioteki, lecz spisem przy odbiorze ksiązek sporządzonym przez obdarowanych kanoników, nie będących znawcami zagadnień książkowych.

Niedbałe sporządzenie spisu utrudnia szczegółową identyfikację księgozbioru Dajewskiego. Na 111 ksiązek tylko przy połowie podano nazwiska autorów, w 10 zaś wypadkach ograniczono się do podania autora nie podając jednocześnie tytułu dzieła. Szczegółów typograficznych oczywiście nie podawano. Przy dziełach o tytułach powszechnych typu *Concordia biblicorum*, *Conciones* czy *Biblia* uniemożliwia to całkowicie identyfikację, podobnie podanie nazwiska przy autorach wielu dzieł. W wielu wypadkach danych tych nie udało się nawet przypuszczać ustalić. Niemniej ze względu na rozmiary księgozbioru i możliwość określenia typu dzieła w oparciu o tytuł, księgozbiór Dajewskiego dostarczyć może wielu wartościowych informacji o zainteresowaniach książkowych kleru poznańskiego.

Naturalną jest rzeczą przewaga literatury religijnej i teologicznej nad pozostałymi dziełami biblioteki. Dajewski dysponował biblią łacińską i polską, konkordancją biblijną oraz dwoma komentarzami do *Nowego Testamentu*. Z Ojców Kościoła posiadał tylko *Rozważania* św. Augustyna w dwu egzemplarzach, w jednym z nich wraz z *Rozważaniami* Bernarda z Clairvaux i Anzelma. Również liturgię reprezentowało tylko *Pontificale Romanum* oraz *Thesaurus sacrorum rituum* Bartłomieja Gavanti. Polemistów katolickich reprezentuje samotnie *Apologia contra acatholicos*, to nikle zainteresowanie tłumaczy się zwycięstwem kontrreformacji w Polsce. Najlichniesze działy to teologia moralna i spekulatywna oraz kaznodziejstwo. Łącznie reprezentują one prawie połowę księgozbioru.

W zespole kazań poza kilku zbiorami *Conciones* — w tym zbioru panegiryków — przy których nie podano autorów, zwracają na siebie uwagę *Conciones* Ludwika z Grenady, dokonana przez Koppensteina przeróbka popularnych kazań Pierre Bessé, zbiór kazań Jana Fabra oraz kazania jezuitów Kaspra Družbickiego i znanego krakowskiego teologa, rektora uniwersytetu Szymona Stanisława Makowskiego. Nie zabrakło też osławionego *Speculum exemplorum* w przeróbce jezuita Jana Majora, zbioru przykładów kaznodziejskich, znanego już w późnym średniowieczu. Możliwe, iż kazania były treścią nieoznaczonych w spisie dzieł Bzowskiego, Starowolskiego czy Kromera. Zaznaczyć warto,

że wszyscy wymienieni kaznodzieje działali w XVI i pierwszej połowie XVII w., jedynie Makowski i Družbicki tworzyli jeszcze w trzeciej ćwierci XVII w.

Wśród teologów prym wiodą jezuici zarówno wśród autorów obcych jak i polskich. Najpopularniejszym jest Jeremiasz Drekseliusz, którego aż cztery prace znalazły się w księgozbiorze Dajewskiego. Jednym dziełem reprezentowany jest słynny polemista kardynał Robert Bellarmin, jest najpopularniejszy z siedemnastowiecznych teologów moralistów Herman Busembaum, dalej jezuici Benedykt Rogacci, Wincenty Bruni, Franciszek Labata. Z poza kręgu jezuickiego wywodzili się dobrze też znani w Polsce Diego Estella — Dydak Stella, Marcin Bonacina, Jakób Marchant czy erudyta maryjny Hipolit Marracius. Z wyjątkiem Diego Estelli i Wincentego Bruni działających w XVI w. są to autorzy XVII w. Robert Bellarmin i Marcin Bonacini działają na przełomie XVI/XVII w. Nawet najpóźniej z nich działający są 1 - 2 pokolenia starsi od Dajewskiego. Na uwagę zasługuje dzieło Filipa Melanchtona, *Ethicae elementa*, jedyne przedstawiciela dyssydentów w księgozbiorze Dajewskiego oraz *Speculum peccatorum* jednego z Korneliuszy Janseniuszy.

Wśród autorów teologicznych polskich na czoło wysuwa się współczesny Dajewskiemu jezuita Adrian Miaskowski, ze starszych mamy Jana Leopolitę i Tomasza Tretera, w drugiej poł. XVII w. działali Tomasz Młodzianowski i Wojciech Tylkowski, obaj jezuici, w pierwszej poł. XVIII w. jezuita Antoni Świerczyński i Józefat Tyburowski.

Zespół ksiąg religijnych uzupełniały książki dewocyjne związane głównie z kultem świętych.

Kilkanaście książek dotyczy zagadnień prawnych zarówno prawa kościelnego jak świeckiego. Prawo polskie reprezentują *Statuta Herburta* oraz cenne kompendium archidiakona poznańskiego Mikołaja Zalasowskiego, prawo cesarskie niezidentyfikowane *Jura imperii romani* oraz *Nemesis Carolina* Jerzego Rema. Nie brak też osławionego *Młotu na czarownice* Ząbkowica. Pozostałe książki dotyczą różnych zagadnień prawa kościelnego, statuty synodalne Szembeka oraz *Immunitas ecclesiastica* jezuitę Ignacego Głowackiego należą tu do dzieł współczesnych, przeważają dzieła XVI w. Dwie prace zajmują się zagadnieniami władzy papieża, jedna egzempcją cystersów, jest zbiór statutów soboru trydenckiego, prawdopodobnie Dajewski posiadał też jakieś dzieło piętnastowiecznego prawnika Mikołaja de Tudeschis zwanego Panormitą oraz decyzje Roty Rzymskiej.

Podobny charakter mają książki historyczne. Z literatury współczesnej jest tylko jezuita Kazimierz Wieruszowski ze swymi elogiami historycznymi, najmniej ciekawe dziełko z prac historycznych w zbiorze Dajewskiego. Historiografię antyczną reprezentuje Dioniziusz z Halikarnasu, nowożytną obcą Józef Ricci ze swymi *De bellis Germanicis* i *Narraciones rerum Italicarum*, historyczny charakter mają prawdopodobnie *Operae horarum sive meditationes historicae* oraz *Mundus imperiorum sive de mundi imperiis*. Polonica to: *Bellis*

*Moscovitiūs* Heidensteina oraz Augustyna Kordeckiego *Nova Gigantomachia*. Możliwe, iż niewymienione dzieła Kromera, Starowolskiego czy Bzowskiego zaliczają się do dzieł typu historycznego, wzbogacałoby to niewątpliwie dział historyczny biblioteki.

Książki geograficzne nie zostały w pełni zidentyfikowane, z poloników mamy *Descriptio orbis*, gdańszczanina Łukasza Lindy, z obcych autorów Jana Africanusa *Africae descriptio* może świadczyć o rzadkim zainteresowaniu problematyką afrykańską. Oba dziełka pochodzą z pierwszej poł. XVII w. Poza tym mamy przewodnik po Włoszech oraz zagadkowe *Bagula liber alias admiranda orbis Christiani*.

Literatura polityczna to dwa egzemplarze *Monitów* Lipsiusza, *Thaeatrum politicum* Martianusa, *Rozmowy Artaxesa z Ewandrem* Lubomirskiego i *Reformacja obyczajów polskich* Starowolskiego. Wszyscy autorzy tworzyli w wieku XVII, niemniej zestaw ten dobrze świadczy o posiadaczu biblioteki.

Z filozofów jest jedynie Platon, z humanistów dawnych Torquato Tassa *Goffred czyli Jerozolima wyzwolona* w tłumaczeniu Piotra Kochanowskiego, nauki matematyczno-przyrodnicze to popularny zarys matematyki jezuitę Wojciecha Tytkowskiego oraz *Speculum astrologiae*. Na koniec słownik łaciński prawdopodobnie Ambrożego Calepino.

W całości księgozbioru zwracają uwagę na siebie bardzo silne wpływy jezuickie. Na 79 autorów książek, których nazwiska udało się ustalić, bądź podane były przez spis, 23 dzieła pisane są przez autorów jezuitów. Jest to więcej niż czwarta część księgozbioru, zważywszy, że wśród dzieł niezidentyfikowanych kryje się na pewno niejeden dalszy autor jezuicki. Wpływy te można przyjąć za oczywiste w epoce saskiej, lecz z drugiej strony aż tak silne wpływy to chyba osobista inklinacja twórcy księgozbioru, zwłaszcza że znane są tarcia między klerem parafialnym a jezuitami. Do pewnego stopnia tłumaczy je fakt ulokowania się jezuitów poznańskich naprzeciwko kolegiaty farnej. Nie jest wykluczone, że Łukasz Dajewski był ongiś uczniem kolegium jezuickiego, lub był z nim w jakiś sposób związany.

Z wpływów jezuickich w księgozbiorze trzeba zwrócić uwagę na druki jezuitów praskich, kierujących wówczas uniwersytetem praskim. *Deus homo* A. Miaskowskiego wydrukowano tam w 1728 r., *Unius necessarij opus* B. Rogacci w 1721 r. Kilka dalszych książek było drukowanych u jezuitów praskich w pocz. XVIII w. — mając poza tym inne wydania. Z dysputacji A. Miaskowskiego *Deus in essentia unus* drukowano tam w 1723 r. *De... Virgine Maria* w 1728 r. Popularna *Medulla Theologiae* H. Busembauma tłoczona była m.in. u jezuitów praskich w 1696, 1710 i 1726 r.; zbiorek *Medytacji* Augustyna, Anzelma i Bernarda drukowano tamże w 1716 r. Znacznie później, bo w 1737 r. wydrukowano tam *Illustres umbrae* K. Wieruszewskiego, mające jednak wcześniejsze wydanie poznańskie z 1719 r. Możliwe, iż te druki jezuitów praskich z lat 1716 - 1728 wiążą się z nauką lub studiami Dajewskiego, tłumaczyłoby

to obecność w zbiorze dwu bohemiców *Februarius Bohemie* i *Metropolita Pragensis*.

Drugą cechą charakterystyczną księgozbioru jest przewaga literatury siedemnastowiecznej. Tylko 15 - 18 książek, głównie zresztą autorów jezuickich, było drukowanych w XVIII w. Wykazuje to, że księgozbiór uzupełniany był poza księgarskim obrotem drukami współczesnymi. W tej sytuacji księgozbiór Dajewskiego nie nadaje się do analizy źródeł dopływu książek do Poznania, poza sporadycznym wypadkiem jezuitów praskich. Możliwość stworzenia sporego księgozbioru poza obrotem księgarskim świadczy o pojawieniu się dużej ilości starych książek, przypuszczalnie w wyniku sprzedaży dawniejszych księgozbiorów wskutek pauperyzacji spadkobierców zbieraczy.

Uzupełnianie księgozbioru drogą okazjonalnych zakupów spowodowało przypadkowość książek nabywanych przez Dajewskiego. Obok dzieł cennych i rzadkich spotykamy wiele dzieł popularnych, częściej powtarzających się w dawnych bibliotekach. W liczącym 181 książek zbiorze patrycjusza poznańskiego Sebastiana Bruchnickiego z 1769 r. spotykamy książki występujące w zbiorze Dajewskiego „...Zalasowski tomus secundus, ... Kalepin in folio, ... *Consilium* Molinei tomus secundus, ... *Nemesis* Carolina, ... *Statut Regni Poloniae* Herburta, ... *Cromeri Historia Polona*, ... *Gladius evaginatus*, ... *Consilium Tridentinum* cum explicationibus, ... *Synodus diecesis Posnaniensis Szembeciana*, ... *Theatrum politicum* Martiani, ... *Nova gigantomachia Montis Czestochoviensis*...”. Zbieżność między tymi księgozbiorami poznańskiego patrycjusza i proboszcza fary poznańskiej jest znaczna. Charakterystyczne, że Bruchnicki posiadał drugi tom dzieł Karola Molnieusza, którego trzeci tom znajdował się w bibliotece Dajewskiego. Potwierdzałoby to wniosek o nabywaniu dzieł z rozproszonych bibliotek zbieraczy poznańskich. Bruchnicki zestawiał jednak swą bibliotekę znacznie staranniej od Dajewskiego, i nie tylko ilością, ale i jakością książek przewyższył proboszcza farnego.

W zbiorze Dajewskiego znalazło się kilka dzieł korzystnie świadczących o nim jako o zbieraczu i czytelniku. Z książek geograficznych to *Africana Descriptio Africae*, z historycznych oba dzieła Józefa Ricci, z polonistów Heidenstein i dwa dzieła Starowolskiego, z filozoficznych Platon. Z ksiąg teologicznych podkreślić trzeba Hipolita Marracci *Polianthe*, listę ciekawszych pozycji zbioru uzupełniają *Goffred* Torquata Tassa i *Rozmowy* Lubomirskiego.

Księgozbiór Dajewskiego, mimo że szczegółowa analiza obnaża jego braki, stanowił warsztat pracy nie tylko dla właściciela, lecz także dla grona osób z nim związanych. W chwili przekazywania go kolegiacie 11 książek, 1/10 część zbioru, było wypożyczonych wśród znajomych Dajewskiego, trzy były u księdza Mateusza Kocialkiewicza, w podpoznańskiej Głuszynie, w rękach księży rezydujących przy tej ekskolegiiacie było 7 dalszych książek, jedna była wypożyczona do podpoznańskiej wówczas parafii św. Wojciecha.

To wypożyczanie książek osobom stojącym w hierarchii kościelnej znacznie

niżej od właściciela oraz przekazanie za życia książek kapitule kolegiackiej, celem odbudowania biblioteki kolegiackiej świadczy o istotnym znaczeniu biblioteki Dajewskiego dla normalizacji kultury książkowej w odbudowującym się po zniszczeniach wojennych Poznaniu.

# ALFABETYCZNY SPIS KSIĄŻEK Z BIBLIOTEKI ŁUKASZA DAJEWSKIEGO

- Adventale s. Bernardi 12  
Africanus Joannes Leonius, *Africae descriptio*, Lejda 1632 18  
Agricola Franciscus *Tractatus de primate s. Petri*, Kolonia 1599 80  
Alphabetum Christi 94  
Apologia contra acatholicos alias dissidentes 18  
Augustinus s., *Mediationes* 89, 92  
Bagula liber alias admiranda orbis Christiani 1  
Bascan Bonaventura, *Parochianus obediens*, Poznań 1647 87  
Bellarmine Franciscus Robertus, *De aeterna felicitate*, Antwerpia 1615 64  
Bernardus s., *Conciones Bernardina* 107 por. 12, 92  
Bessé Pierre, *Nuclaus*, Kolonia 1615 i in. 28  
    *Regulae sacerdotium*, Kolonia 1615 i in. 79  
Biblia idiomate polonica scripta seu impressa 2  
Biblia latina 17  
Birkowski Fabian 106  
Bonacina Martinus 83  
Brueqs Guido, de, *Mundus imperiorum*, Kolonia 1598 i in. 72  
Bruni Vincentius, *Meditationes*, Wenecja 1588 i in. 95  
Bussembaum Herman, *Medula theologiae*, Minster 1650 i in. 96  
Busseus Joannes, *De statibus hominum*, Moguncja 1613 30  
Bussio Christian, *Disputationes de iure*, Frankfurt 1686 77  
Bzowski Abraham 110  
Collecta in Apocalipsim 78  
Concilium Tridentinum, Kolonia 1564 i in. 62  
Conciones dominicales 66  
Conciones evangelicae 58  
Conciones de sanctis 55  
Concordia biblicorum 24  
Controversia generalis de summo pontifice 54  
Daleminec (?) 101 - 102  
David Joannes, *Veredicus Christianus*, Antwerpia 1601 13  
Dictionarium latinum in folio 5  
Dionisius Halicarnasseus, *Scripta*, Frankfurt 1586 i in. 61  
Drexelius Jeremias, David, *Monachium* 1640 i in. 84  
    *Thobias*, *Monachium* 1641 i in. 84  
    *Tribunal Christi*, *Monachium* 1625 i in. 91 por. 11  
Drużbicki Kasper, *Considerationes*, Kalisz 1679 i in. 98  
Elbing Ludwik, *Relacya o wielkiej świątyni*, Kraków 1727 36  
Estella Diego, *De mundi vanitatibus*, Kolonia 1585 i in. 40  
Exhortationes monasticae 37  
Faber 108

- Februarius Bohemiae 44  
 Gavanti Bartholomeo, Thesaurus, Lyon 1669 i in. 26  
 Gentacula novi testamenti 73  
 Głowacki Ignacy, Gladius evaginatus, Kalisz 1725 60  
 Granada Ludovicus de, Conciones 53  
 Heidenstein Reinhold, De bello Moscovitico, Kraków 1584 i in. 48  
 Herburt Jan, Statuta Regni Poloniae, Kraków 1563 i in. 7  
 Itinerarium Italiae 56  
 Jansenius Cornelius, Speculum peccatorum 43  
 Juchiner (?) Christophorus, Exhortationes matrimoniales 38  
 Jura imperii Romeni 71  
 Kordecki Augustyn, Nova Gigantomachia, Kraków 1657 i in. 81  
 Kromer Marcin 31  
 Labatha Franciscus, Thesaurus moralis, Antwerpia 1652 i in. 103  
 Leopolda Jan, Vivifica passio Christi, Kraków 1537 i in. 100  
 Liber de sacramentis 99  
 Linda Lucas de, Descriptio orbis, Jena 1620 i in. 63  
 Lipsius Justus, Monita, Antwerpia 1605 i in. 46, 97  
 Lonher Tobias, Auctarium bibliothecae manualis, Tybinga 1691 111  
 Lubomirski Stanisław Herakliusz, Rozmowy Artaxessa i Ewnadra, b.m. 1683 i in. 82  
 Maior Joannes, Magnum speculum, Douay 1603 i in. 14  
 Makowski Szymon Stanisław, Pars aestiva concionum, Kraków 1665 i in. 6  
 Marchant Jacobus, Hortus pastorum, Kolonia 1652 i in. 23  
 Marracius Hippolitus, Polianthea Mariana, Kolonia 1683 22  
 Martianus Ambrosius, Theatrum politicum, Gdańsk 1645 i in. 70  
 Melanchton Filip, Ethica, Wittemberga 1550 i in. 67  
 Mercator Bernadinus, Nucleus cathecheticus, Kolonia 1692 i in. 106  
 Merlo Jacobus, Paradisus animae, Gdański 1683 93  
 Metropolitani pragensis 27  
 Miaskowski Adrian, Deus homo, Praga 1728 8  
     Disputationes tres, Poznań 1730 i in. 20  
     Tractatus de fine, Poznań 1731 9  
 Młodzianowski Tomasz, Praelectiones, Lwów 1667 32  
 Molineus Carolus, Opera, Paryż 1657 33  
 Operae horarum sive meditationes 39  
 Plato 90  
 Ponte Luis de, Myśl dobra, Poznań 1728 16  
 Processus de immutatione status monasteriorum Ordinis sacri Cisterciensis 52  
 Paoletti Augustinus 105  
 Pontificale Romanum 21  
 Rem Jerzy, Nemesis Carolina, Poznań 1688 86  
 Ricci Josephus, De bellis germanicis, Wenecja 1648 i in. 19  
     Narraciones, Wenecja 1655 34  
 Rogacci Benedictus, Unius necessarii opus, Praga 1721 42, 57, 88  
 Rota 104  
 Szentivany Martinus, Curiosore et selectione miscelanea 50  
 Sex alae seraficae divi Bonaventurae, b.m. 1699 i in. 49  
 Speculum astrologiae 29  
 Sprenger Joannes, Institor Henricus, Malleus maleficarum, b. m. 1489 i in. 15  
 Stapleton Thomas, Promptuarium morale, Antwerpia 1593 i in. 68

- Starowolski Szymon, Reformatio obyczajów polskich, b.m. 1650 i in. 65 por. 109  
Stecher (?) Godefridus, Contractus in genere et speciei 75  
Svendi Lazaro, Secreta, 51  
Świerczyński Antoni, Atrium Sapientiae, Lwów 1716 59  
Szembek Krzysztof Antoni, Synodus, Warszawa 1720 45  
Tasso Torquato, Goffred, Kraków 1618 i in. 35  
Treter Tomasz, Simbolica vitae Christi meditatio, Braniewo 1612 47  
Tuderski (?) Mikołaj por. 25  
Tudeschis Nicolaus de, por. 25  
Tylkowski Wojciech, Arithmetica curiosa, Kraków 1668 85  
Soliloquia christiana, Oliwa 1680 i in. 74  
Variarum concionarum panegiricarum opus 10  
Wanecht (?) Georgius, Liber paradisi coelestis s. Josephi 41  
Wieruszowski Kazimierz, Illustre umbrae, Poznań 1719 69  
Zalasowski Mikołaj, Ius Regni Poloniae, t. I - II, Poznań 1699, 1702 3, 4

